

Beszélgetések a gyerekekről 8.

A társadalom periferiáján

„A társadalomnak és a közhatóságoknak kötelessége különös gondot fordítani a család nélküli és megfelelő eltartásban szűkölködő gyermekekre.”

(ENSZ-nyilatkozat, 1959.)

A már oly sokszor idézett ENSZ-deklaráció egyik elvében szól arról, hogy a társadalomnak és a közhatóságoknak kötelessége különös gondot fordítani a család nélküli és megfelelő eltartásban szűkölködő gyermekekre. Állami és egyéb segítség folyósítása nagyobb családok gyermekei eltartása érdekében kívánatos. Tulajdonképpen a gyermekek életének, fejlődésének veszélyeztettségéről van szó. Ennek a sokrétű és bonyolult kérdéskörnek hivatali szakemberei a gyámügyesek, a gyermek- és fiatalok büntetőjogi foglalkozó szakemberei. Dr. Házi Lajos megyei gyámügyi főelőadó a statisztikai adatainak háttérét megvilágítandó mondja.

— A grafikonok mögötti okokat kutatva a veszélyeztetettség visszavezethető például anyagi nehézségekre. Ez azt jelenti, hogy kevés az egy főre jutó családi jövedelem, tehát gondok vannak az alapellátással. Ilyenkor rendszeres nevelési segínyt állapít meg a gyámhatóság. Másik forrása a veszélyeztetettségnek egészségügyi okokra vezethető vissza. Tbc-s szülők, ágyban fekvők, elmebetegek gyerekei objektíve veszélyeztetettek. A harmadik terület a környezet hiányosságai: lakások, putrikra redukálható. Van még egy veszélyeztető tényező, ez a szülők magatartása: rendszeres italozás, bűnöző életmód, munkavállalás hiánya stb. Ezek az okok általában kombinálódnak, de a felmérések szerint messze kiemelkednek a környezeti tényezők.

— Hány veszélyeztetett gyereket tart nyilván a megyében a gyámhatóság, s a tendencia emelkedést vagy csökkenést mutat?

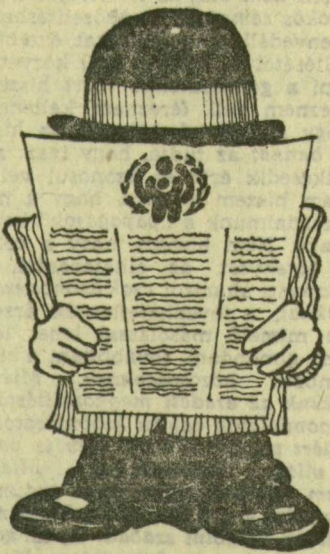
— Statisztikánkban 3049 név szerepel. Ez a szám fokozatosan emelkedik. Ennek oka, hogy nő a születések száma; emelkednek a válások; befolyásolják olyan tényezők, mint például az alkoholizmus. De az okok között kell megemlíteni, hogy javult a gyámhatóságok feltáró munkája és változik az a mérték, ahonnan veszélyeztetettnek tekintünk egy-egy gyereket. Meggyőződésem, hogy a statisztikánál lényegesen több veszélyeztetett gyerek él a megyében. A jelzéseket sok forrásból gyűjtjük. Szólnak az iskolák, az egészségügyi intézmények, az ifjúságvédelmi felelősök, szomszédok, munkahelyek és nagymértékben felhasználjuk társadalmi hálózatunk jelzéseit. Ez olyan munka, amelyet nem lehet íróasztal mellől, akták közül irányítani.

— Mivel gyerekekről van szó, úgy gondolom, elsősorban a védő- és óvintézkedésekre kell helyezni a fő hangsúlyt és a döntéseknél nagy felelősséggel sokféle tényezőt kell mérlegelni.

— Egy-egy jelzés után környezettanulmány készül s ez alapján az állami gondoskodás 20–30 lehetséges eszköze-módszere közül választja ki a gyámügyes a legoptimálisabbnak, leghatásosabbnak tűnőt. Rendelkezésre állnak a jogi képviselők, mint esküvők, de egyre inkább építünk a pedagógiára és pszichológiára, mint módszerrel. A döntéseknél a figyelmeztetéstől az állami gondozásba való vételig széles a lehetőségek skálája. A mi munkánk a feltárással és döntéshozattal nem ért véget, hiszen feladataink között szerepel bizonyos esetekben az utógondozás, próbára bocsátás vagy fiatalok büntetőjogi esetén a szabadulás után kijelölt hivatásos pártfogókkal való kapcsolattartás is.

*

A gyermek- és fiatalok büntetéséről dr. Tóth Péter, a fiatal-

korúak megyei ügyésze ad felvilágosítást.

— Tizennégy éves korig gyermekbűnözésről, tizennégy és tizennyolc év közötti fiatalok bűnözéséről beszélünk. Az előbbiekből az országban évente átlag két és fél ezer, az utóbbiból hétezer eset fordul elő. Tízéves kor alatt nemigen találkozunk bűnelkövetésekkel, a szám tíz és tizennégy éves kor között növekszik. Szinte teljes egészében nagyon elleni bűncselekményekről van szó: bicikli-, kismotor-, óralopások, strandkabinok kifosztása stb. Többes elkövetés a leggyakoribb, mely jogi terminus azt jelenti, hogy két-három gyerek spontán összevadászva követi el a bűncselekményt. A fő ok a szülői és iskolai felügyelet hiánya. Ezt bizonyítja az is, hogy az elkövetések száma nyáron ugrásszerűen emelkedik. Akkor, amikor iskolaszünet van, a szülők dolgoznak, mindenki kimozdul lakásából. Gyerekek által elkövetett bűnesetben a nyomozás elrendelését mellőzni kell, az ismeretlen tettes ellen folytatott vizsgálatot is megszüntetik, amikor kiderül, hogy elkövetője gyer-

rek. Nem lehet őket bíróság elé állítani. Az ügyről a gyámhatóság kap egy határozatot, a nyilvántartásba vétel, az óvó- és védőintézkedések megtétele az ő feladata.

— A fiatalok esetében hogyan bővül a „repertoár”?

— Az elkövetések zöme itt is nagyon elleni bűncselekmény. Mintegy hatvan százaléka lopás. Ezek között van egy nagyon érdekes kétarcú jelenség. Ipari tanulók szakmaszeretéből, az otthoni kis műhely gyarapítása céljából, pénz-, esetleg anyagihiány miatt „elemelnek” az üzemből egy-egy szerszámot, kisgépet. Bővül a skála közlekedési vétségekkel, testi sértés, garázdaság bűntettével és a nemi erkölcs elleni cselekményekkel. Néhány okirathamisítás is előfordul. Figyelmeztető, hogy az elkövetések 7–10 százalékánál szerepet játszik a szesz ital.

— A védő- és óvintézkedések megtételéhez elengedhetetlenül szükséges a kiváltó okok feltárása. Milyen tapasztalatokat szerzett e téren a fiatalok ügyésze?

— Mindenképpen az okok között szerepel a rendezetlen családi élet, a szeszital-fogyasztás, az alacsony műveltség, a városba kerülve a beilleszkedés nehézségei, a rossz baráti kör. Ezek összefonódottan jelentkeznek, gondoljuk csak el, hogy a gyerek például a részeges szülők között nem érzi jól magát — „mindenütt rossz, de legrosszabb otthon” —, csavarog, „a zsák megtalálja a foltját”. Érdekes eset figyelmeztet bennünket arra, hogy a krimifilmek milyen tippet adnak a meg gondolatlan fiataloknak — éppen azért, mert egy-egy film után otthon nem beszél meg a család, nem teszik helyére a látott dolgokat, nem vonják le a tanulságokat. Egy fiatalember egy Derrick-filmből kölcsönözött öltönyt, a kötözve magát — akart disszidálni. Már a gyermekkorban is vannak visszatérő bűnelkövetők, akikkel később a fiatalok között is találkozhatunk. Nekünk létkérdésünk a szoros, rendszeres és személyes kontaktus a rendőrséggel és gyámhatósággal, más hatóságokkal, társadalmi szervekkel. Elsősorban nem büntetés, megtorlás vezet bennünket. Fő eszközünk a nevelés, célunk a reszocializálás, az, hogy ezeket a megtévedt gyereket és fiatalokat széles társadalmi összefogással vissza tudjuk vezetni a tisztességes emberek nagy táborába.

TANDI LAJOS

Rózsa Endre

Örömeink születése

Hogy zúdul a víz a tetőkről! Csattanva az utcakövön, szökőkutat ütnék a csorgók. Sugarazva suhint, csupa ág-bog, Csurom ragyogás az öröm.

S ami formál, zúgva, belülről, — noha ön maga még sose formás — búvópatakokban üregről üregre görgeti vak moráját legegység, majd csengve bukik ki a forrás.

Az a vágy csak a mély, melyet elmélyít a beteljesedés: ivotlan a bőhozamú kút kiszikkad; iszapba sosem fül ajkad, míg a szomszra megész!

Katona Judit

Virrasztók

Ösvényre fut a gyom. Az estikék kék szoknyája még meglebben, ahogy becsukódnak a kerti kiskapuk. Már csönd tapintja szűk szobák szemét.

Mint olvasón az idős kéz szeméz, tárgyak közül felrebbenti az árnyat. Nem sűg vissza sötétében szája a szájnak. Sehogy se jó. A kar s láb nehezebb.

Szakadt nyakláncunk titkon könny gurul. Forgolódnak. Az óra percek út s mert senki sem jön, kis asszonyfejük csak tartogatják. Ebren, szóltanul.

Dorozsmai emlékezők

Új kenyér ünnepén, 1949. augusztus 20-án alakult meg a dorozsmai József Attila Termelőszövetkezet. Pár esztendőre rá a Szabad Föld Termelőszövetkezeti Csoport csatlakozott hozzá. Még így is kis területen, hibákkal, fogyatékoságokkal gazdálkodott a tagság. Túlnyomórészt agrárproletárokból, hajdani kubikosokból verődött össze a közösség, szegényparasztokból, akiknek nem volt gazdálkodási tapasztalatuk, irányításra szorultak, de a vezetés nem fogta erősen és tudatosan őket. Ellenségeskedtek, torzszalkodtak is és mértéktelenül italoztak. A vezetők közül is gyakran kocsmáztak.

Mindössze ötvennégy család gazdálkodott. Miksi Istvánné az 1951-es év után a következőket kapta: száztizenhat munkaegység, 1003 forint készpénz, 233 kiló búza, 58 kiló rozsa, 54 kiló árpa, 350 kiló kukorica, 350 kiló burgonya, 17 kiló alma, 8 kiló bab és 8 kiló szőlő.

Tavaly a téesz létszáma 670 személy, ebből dolgozó tag 279, s összesen